

LAUSUNTO 15.6.2017

Laki julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista

Ehdotetun julkisia rekrytointi- ja osaamispalveluja koskevan lain keskeisenä sisältönä olisi työnhakijan palveluprosessin määrittely (2 luku) sekä niiden rekrytointi- ja osaamispalveluiden määrittely, joita jokaisessa maakunnassa olisi oltava tarjolla (3 luku). Rekrytointipalveluna maakunnan tulisi välittää tietoa osaavan työvoiman saatavuudesta ja työtilaisuuksista, antaa rekrytointiin ja työnhakuun liittyvää neuvontaa sekä yhteen sovittaa työtilaisuuksia ja työnhakijoita. Osaamispalveluna maakunnassa tulisi olla tarjolla ammatinvalinta- ja uraohjausta sekä kasvupalvelukoulutusta. Maakunta voisi lisäksi järjestää muita rekrytointia ja työnhakua tukevia sekä osaamista kehittäviä palveluja. Muista palveluista määriteltäisiin tarkemmin ainoastaan työkokeilu (4 luku). Muutoin palveluiden sisältöä ei määriteltäisi.

2 luku Työnhakijan palveluprosessi, kommentit:

8§

Palvelutarvearvio tulisi säilyttää julkisen toimijan tekemänä henkilökohtaisena alkukontaktina. Asiakkaalla pitäisi aina olla mahdollisuus henkilökohtaiseen palveluun (kasvokkain-, puhelin-, video- tai tekstimuotoinen ohjaus asiakkaan ja ohjaajan välillä). Yksityisen palveluntuottajan tekemä arvio voisi vääristää asiakkaiden ohjautumista oikeaan palveluun ja mahdollistaisi "tuottavimpien asiakkaiden valikoinnin". Myös ihmisen itsenäisesti tekemä määritelmä palvelutarpeestaan voi johtaa vääriin palveluihin, ja lisää näin maakunnalle tulevia kustannuksia ja pitkittää polkua takaisin työmarkkinoille. Psykologi pystyy osaamisen kehittämistarpeiden tunnistamisen rinnalla auttamaan asiakasta tunnistamaan olemassa olevaa osaamistaan ja potentiaalejaan ja tukea häntä miettimään tältä pohjalta uusia vaihtoehtoisia mahdollisuuksia työllistymiseen tai yritystoimintaan. Tämä säästäisi kustannuksia.

Maakuntien on jatkossakin toimittava portinvartijana ja arvioitava asiakkaiden palvelutarpeet, johdettava palveluketjuja, seurattava rahoitusta ja vaikuttavuutta osana järjestämistehtäväänsä. Tämä ei ole palveluntuottajien tehtävä, koska ne eivät ole palvelun ostajia tai maksajia. Mallit, joissa palvelutarpeen arviointi annetaan tuottajille, voivat johtaa kustannusten karkaamiseen. Lisäksi palvelutarpeen arvioinnin säilyttäminen alkupalveluiksi tuottajapuolelle suosii alan suuria yrityksiä ja toimijoita. Pienten palveluntarjoajien mahdollisuudet tosiasiallisesti osallistua palveluiden tuottamiseen on turvattava suunniteltua paremmin.

3 luku Rekrytointi- ja osaamispalvelut, kommentit:

>>>

12§

Rekrytointipalveluna tarjottaisiin tietoa osaavan työvoiman saatavuudesta ja työtilaisuuksista, rekrytointiin ja työnhakuun liittyvää neuvontaa sekä sovittaisiin yhteen työtilaisuuksia ja työntekijöitä. **On syytä tarjota myös työnhakuun liittyvää ohjausta (ei vain neuvontaa). Työnhakuun liittyvää ohjausta ovat tarjonneet mm. JoBitti ja ammatinvalinnan ja urasuunnittelun psykologit.**

13 §

Vaikka maakunnan olisi huolehdittava siitä, että maakunnassa on saatavilla ammatinvalinta- ja uraohjausta sekä kasvupalvelukoulutusta, ei yksittäisellä asiakkaalla olisi subjektiivista oikeutta kyseisiin palveluihin. **-> Jatkossa kaikilla on halutessaan oltava mahdollisuus päästä ammatinvalinnanohjaukseen. Palvelua ei tule rajata vain niille työttömille työnhakijoille, joilla arvioidaan (kuka arvioi, millä pätevyydellä?) olevan tarve palvelulle. Asiakkaan apuna palvelutarpeen määrittelyssä on oltava henkilökohtainen neuvonta- ja ohjauspalvelu, joka pystyy ohjaamaan asiakkaan oikeaan palveluun. Asiakkaan omaa ohjautumista tukee palvelujen asianmukainen kuvaaminen. Tavoitteena pitää olla, että kaikki halukkaat ja tarvitsevat saavat psykologin tarjoamaa ammattitaitoista ja vastuullista ammatinvalinta- ja uraohjausta**

14 §. Ammatinvalinta- ja uraohjaus

Ammatinvalinta – ja uraohjaus sisältäisi tiedon välittämistä ja neuvonnan antamista koulutus-mahdollisuuksista ja muista osaamisen kehittämismahdollisuuksista, työmarkkinoista, aloista ja ammateista, yrittäjäksi ryhtymisestä, työelämän muutoksista sekä koulutus- ja työvoimatarpeiden ennakoinnista. **-> Tämä lakiluonnos perusteluineen kuvaa lähinnä koulutusneuvonnan luonteista palvelua, ja on siksi riittämätön. Nykyisin TE-hallinnon psykologit tekevät henkilökohtaista syvällistä ja kokonaisvaltaista ammatinvalinta ja uraohjausta.**

Terveydenhuollon laillistettuina ammattihenkilöinä psykologit pystyvät arvioimaan asiakkaan kokonaistilanteen ja ohjaamaan häntä realistisiin koulutus- ja työuraratkaisuihin. Psykologin perusosaaminen mahdollistaa asiakkaiden ohjaamisen normaaleissa koulutus- ja työelämäsiirtymissä. Lisäksi psykologin osaaminen mahdollistaa psyykkisen työ- ja toimintakyvyn arvioimisen, oppimisvalmiuksien tutkimisen sekä persoonallisuuden, motivaation ja sosiaalisen pääoman huomioimisen suunnitelmaa tehtäessä. Ainoastaan laillistetulla psykologilla on oikeus käyttää psykologisia tutkimusmenetelmiä ohjauksessa. Psykologeilta edellytetään vahvaa osaamista ja jatkuvaa osaamisen kehittämistä. Psykologin asiakasta suojaavat sekä laki että ammattieettiset säännöt. Työelämä muuttuu nopeasti ja ammatit laaja-alaistuvat. Yksilöllisen ohjauksen tarve lisääntyy työ-, koulutus- ja yrittäjyysvaihtoehtojen moninaistuessa. Psykologit pystyvät lyhyin interventioin tukemaan asiakkaan työllistymiseen johtavaa prosessia, joka saattaa sisältää erilaisia kouluttautumiseen tai kuntoutumiseen liittyviä vaiheita. Psykologi pystyy koordinoimaan asiakkaan kokonaispalveluntarpeen.

Tilastokeskuksen (2011) mukaan suomalaisista työikäisistä 1,9 miljoonalla (55 %) on vähintään yksi vamma tai pitkäaikaissairaus. Heistä joka kolmas kokee, että vamma tai sairaus vaikuttaa työntekoon. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2014) AVTK-tutkimuksessa nousee esiin, että runsas neljännes työikäisistä suomalaisista (27 %)

kokee työkykynsä heikentyneeksi. Tämä tarkoittaa noin 863 000 henkilöä. Yhtä suuri osuus epäilee, ettei jaksakaan työelämässä vanhuuseläkeikään saakka. Asiakkaat tarvitsevat laaja-alaista ohjausosaamista myös terveydellisten tekijöiden huomioonottamiseksi työelämässä.

Ammatinvalinta- ja uraohjaus voisi sisältää henkilökohtaista ohjausta. -> **Asiakkaalla pitää aina olla mahdollisuus henkilökohtaiseen palveluun (kasvokkain-, puhelin-, video- tai tekstimuotoinen ohjaus asiakkaan ja ohjaajan välillä.**

HUOM! Psykologisen ohjaustyön sisällyttämismääräykset palveluihin sekä sen pätevyysvaatimukset tulee kirjata lakiin

Julkista työvoimapalvelua koskevan lain 1295/2002 mukaan ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluissa käytetään psykologisia arviointi- ja kuntoutusmenetelmiä (6 luku 11§), terveydentilaa ja soveltuvuutta selvittäviä tutkimuksia (13§). Asetuksessa ELY-keskuksista on todettu seuraavat kelpoisuusehdot ammatinvalinnan ja uraohjauksen palveluille: 21§ 2) psykologian maisterin tutkinto taikka ylempi korkeakoulututkinto ja siihen sisältyvä tai erikseen suoritettu ylin arvosana psykologiassa.

4 luku Työkokeilu, kommentit:

Työkokeilusta säädettäisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti. Työkokeilusta tehtäisiin jatkossakin kirjallinen sopimus, jonka osapuolena olisi työkokeiluun osallistuvan henkilön ja työkokeilun järjestävän työnantajan lisäksi maakunta taikka sille palvelua tuottava taho. Laissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti muun muassa sopimuksen sisällöstä, työkokeilun enimmäiskestosta ja työkokeilun keskeyttämisestä. Työkokeilua koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös muuhun työpaikalla järjestettäviin palveluihin, joissa palveluun osallistuva osallistuisi työtehtävien suorittamiseen. **Työkokeilu oli aikaisemmin vain ammatinvalintapsykologien ja kuntoutusneuvojen työväline. Kun tämä työväline laajennettiin kaikkien asiantuntijoiden käyttöön, tapahtui selkeä siirtyminen kohti aiempaa työharjoittelua / työelämävalmennusta. Työkokeilu toimii paremmin entisen mallisena, jolloin siihen liittyi vahva ohjauksellinen tuki. Työkokeilulle tulee asettaa selkeä tavoite, ja sen toteutumista seurata yhteistyössä asiakkaan ja työkokeilupaikan tarjonnan työnantajan kanssa. Tavoite voi olla esim. ammatissa vaadittavien ominaisuuksien ja omien taitojen ja ominaisuuksien vertaaminen, ja tämän tuloksen myötä tuki jatkopäätöksille. Nyt on hyvä tilaisuus palauttaa työkokeilu tehokkaammaksi.**

6 luku Erinäiset säännökset, kommentit:

32§

Maakunta voisi säännöksen perusteella antaa palveluntuottajalle henkilöasiakasta koskevat tiedot, jotka olisivat välttämättömiä palvelun tuottamiseksi. Tietojen luovuttamiseen ei tarvittaisi asiakkaan suostumusta. -> **Ainakaan nykyisiä URA-järjestelmän tietoja (AVO-lehdet) ei voi tarjota ei-psykologeille tai hallinnon ulkopuolisille, koska asiakkaille on nimenomaan luvattu, että näitä tietoja voivat nähdä vain TE-hallinnon psykologit, ja että hekin katsovat asiakkaan tietoja vain, jos kyse on asiakassuhteesta. Jälkikäteen tätä ei voi muuttaa. Tulevassa asiakasrekisterissä pitäisi noudattaa samanlaista avoimuuden periaatetta kuin**

esimerkiksi terveydenhuollon Kanta-arkistossa. Asiakas voisi halutessaan kieltää tietojen näkymisen esim. psykologipalvelun tietojen osalta eteenpäin. Asiakkaalla pitäisi olla oikeus nähdä hänestä tallennetut tiedot (ohjauksen päätteeksi). Psykologin on työssään otettava huomioon terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskeva lainsäädäntö ja valvonta.